

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту Постанови Верховної Ради України Про утворення Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування можливих протиправних дій посадових осіб Державного космічного агентства України (Національного космічного агентства України) та підприємств космічної галузі, зокрема під час реалізації проектів "Либідь" та "Циклон-4"

1. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Протягом останніх двадцяти років Україна витратила на державні (національні) проекти у космічній галузі близько 2 млрд. доларів США, проте, на сьогодні жоден із цих пріоритетних проектів так і не був завершений. Україна не має жодного супутника на орбіті, з 33 підприємств, які були у підпорядкуванні Державному космічному агентству (далі — ДКА), діючих залишилось 9.

За результатами 2020 року підприємства космічної галузі державного сектора економіки отримали понад 1 млрд грн. чистого збитку.

У 2007 році Кабінет Міністрів України прийняв постанову № 696 "Про заходи щодо створення національної супутникової системи зв'язку" (далі — НССЗ), якою передбачалося створення першого українського геостационарного телекомунікаційного супутника "Либідь".

У грудні 2009 року ДП "Укркосмос" (виконавець проекту) та Канадське експортне агентство (далі – КЕА) уклали кредитний договір, згідно з яким ДП "Укркосмос" залучило від КЕА кредит на загальну суму понад 292,4 млн доларів США під 3,2 % річних. При цьому "Укркосмос" одразу повинен був сплатити КЕА комісію за ризик — майже 38 млн доларів США. Того ж дня Кабінет Міністрів України уклав з КЕА гарантійну угоду.

Планувалося, що до кінця 2011 року український "Либідь" гарантує пряму телевізійну трансляцію і швидкісний інтернет-доступ, проте запуск супутника на ракетноносії "Зеніт 3SLB" неодноразово відкладався. У вересні 2017 виконавець по контракту, компанія MDA, в односторонньому порядку розірвала контракт з ДП "Укркосмос". З 2018 по березень 2020 тривав розгляд скарги Укркосмосу в Арбітражі, який завершився фактично перемогою MDA (Укркосмосу відшкодовано лише 5,9 млн. доларів США, з яких 2, 3 млн. доларів США повернуто MDA за арбітражні витрати). Станом на кінець 2019 року Уряд виплатив повну суму кредиту, гривневий еквівалент якої перевищив 6 млрд грн.

Наразі супутник знаходиться в РФ, за його зберігання Україна сплачує 1 млн. грн. щомісяця, а загальні витрати на проект з державного бюджету вже сягнули 350 млн. доларів США.

Проект створення космічного ракетного комплексу (далі – КРК) "Циклон-4" виконувався протягом 2004-2016 років згідно з Договором між Україною та Федеративною Республікою Бразилія про довгострокове

співробітництво щодо використання ракети-носія "Циклон-4" на пусковому центрі Алкантара від 21.10.2003 р.(далі – Договір).

Для створення та експлуатації наземного комплексу (НК) "Циклон-4" у серпні 2007 року була утворена українсько-бразильська бінаціональна компанія "Алкантара Циклон Спейс" (БК "АЦС") на засадах рівних прав та обов'язків і на рівних умовах участі в капіталі.

У липні 2015 року Президентом Бразилії Дилмою Русефф, без погодження з парламентом країни, було прийняте рішення про односторонню денонсацію Договору та припинення проекту "Циклон-4" з 16 липня 2016 року.

Попри те, що від часу денонсації Договору минуло майже п'ять років, жодних реалістичних варіантів щодо компенсації втрат України, які сягнули 672 млн. дол. США немає. Зокрема, досі не визначено правову позицію України стосовно ліквідації Бінаціональної компанії "Алкантара Циклон Спейс", а обладнання та технічна документація, створені в рамках цього проекту на території України, вартістю 211,1 млн. доларів США, зберігаються без визначення їх правового статусу та інвентаризації.

Зафіксовані численні випадки несанкціонованої передачі технологій іноземним країнам, доведення до банкрутства підприємств та незаконний продаж їхнього майна.

Неефективна політика у космічній галузі призвела не лише до відсутності протягом останніх трьох років Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України, але й до критичного стану підприємств державного сектору економіки. Так, за 9 місяців 2020 року:

- обсяг товарного виробництва продукції знизився на 45, 3% до відповідного періоду 2019;
- експортовано продукції на 843,1 млн. гривень, що на 65, 3 % менше від обсягу за відповідний період 2019 року;
- кредиторська заборгованість збільшилась на ~1 млрд. гривень;
- заборгованість перед бюджетом складає 197,4 млн. гривень, порівняно з показником на 01.01.2020 року заборгованість збільшилась в чотири рази;
- середньомісячна заробітна плата по галузі складає 8 695,4 гривень, зменшившись порівняно з відповідним періодом минулого року на 6,4 %;
- звільнено 1646 працівників космічної галузі (10,6 %).

Відповідно до частини третьої статті 89 Конституції України, статті 87 Регламенту Верховної Ради України для проведення розслідування з питань, що становлять суспільний інтерес, Верховна Рада України може утворювати тимчасові слідчі комісії.

Статтею 4 Закону України "Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України" підставами для утворення тимчасової слідчої комісії визначено повідомлення про порушення Конституції України, законів України органами державної влади, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, їх посадовими, службовими особами, керівниками (або посадовими особами, які виконують їх обов'язки) підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, громадських об'єднань, що становлять суспільний інтерес, у тому числі:

1) повідомлення про обставини, які загрожують суверенітету, територіальній цілісності України або її економічним, науково-технічним, національно-культурним, соціальним інтересам, охороні довкілля;

2) повідомлення про масове порушення прав, свобод і законних інтересів громадян, їх об'єднань або зловживання владою посадовими, службовими особами, що завдало істотної шкоди суспільним інтересам.

Враховуючи зазначене, пропонується утворити Тимчасову слідчу комісію Верховної Ради України, завданням якої, зокрема, визначити розслідування можливих протиправних дій, вчинених посадовими особами Державного космічного агентства України (Національного космічного агентства України), зокрема щодо реалізації загальнодержавних цільових науково-технічних космічних програм України, управління державними підприємствами, господарськими товариствами, що належать (належали) до сфери управління Державного космічного агентства України (Національного космічного агентства України).

2. Мета і завдання прийняття акта

Метою прийняття проекту Постанови є розслідування можливих протиправних дій посадових осіб Державного космічного агентства України (Національного космічного агентства України) та підприємств космічної галузі, зокрема під час реалізації проектів "Либідь" та "Циклон-4".

3. Загальна характеристика і основні положення проекту акта

Проектом Постанови пропонується утворити Тимчасову слідчу комісію Верховної Ради України з питань розслідування можливих протиправних дій посадових осіб Державного космічного агентства України (Національного космічного агентства України) та підприємств космічної галузі, зокрема під час реалізації проектів "Либідь" та "Циклон-4".

Основними завданнями Тимчасової слідчої комісії пропонується визначити:

1) розслідування можливих протиправних дій під час реалізації проектів "Либідь" та "Циклон-4";

2) розслідування можливих протиправних дій, вчинених посадовими особами Державного космічного агентства України (Національного космічного агентства України), зокрема щодо реалізації загальнодержавних цільових науково-технічних космічних програм України, управління державними підприємствами, господарськими товариствами, що належать (належали) до сфери управління Державного космічного агентства України (Національного космічного агентства України);

3) визначення причин зниження фінансово-економічних показників підприємств космічної галузі України, неналежної якості управління та невиконання обов'язків, покладених на Державне космічне агентство України (Національне космічне агентство України);

4) розслідування фактів доведення до банкрутства підприємств космічної галузі України, зловживань під час їх приватизації, причин та наслідків ліквідації таких підприємств;

5) розслідування фактів незаконних передачі, продажу та іншого відчуження технологій у космічній галузі;

6) встановлення фактів неналежного та неефективного використання технологій у космічній галузі, а також їх неналежного захисту.

Також проектом Постанови визначається: кількісний склад, її завдання, строк діяльності, а також строк подання до Верховної Ради України звіту Тимчасової слідчої комісії.

Крім цього, проектом Постанови врегульовуються питання щодо матеріально-технічного, інформаційного, організаційного забезпечення діяльності Тимчасової слідчої комісії.

4. Стан нормативно-правової бази

Відносини у відповідній сфері регулюються Конституцією України, Законом України "Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України", Регламентом Верховної Ради України, затвердженим Законом України "Про Регламент Верховної Ради України" від 10 лютого 2010 року № 1861-VI.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація проекту не потребує додаткових витрат з Державного бюджету України.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття проекту акта

Прийняття постанови дозволить провести розслідування можливих протиправних дій посадових осіб Державного космічного агентства України (Національного космічного агентства України) та підприємств космічної галузі, зокрема під час реалізації проектів "Либідь" та "Циклон-4".

Народний депутат України

Сергій Тарута

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Тарута Сергій Олексійович
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B040000009E3C2800862B8F00
Дійсний до: 26.01.2023 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 163д9/1-2021/152887 від 07.05.2021

491810